

ПЕРЕДУМОВИ ЗБІЛЬШЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА

Досліджено процес розвитку господарств із виробництва продукції птахівництва в Київській та Житомирській областях. Здійснено групування сільськогосподарських підприємств за рівнем рентабельності. Визначено основні передумови збільшення обсягів даної продукції та запропоновано напрями підвищення ефективності виробництва продукції птахівництва як для великих, так і малих виробників.

Постановка проблеми

Птахівництво – найдинамічніша галузь тваринництва, розвиток якої сприяє швидкому нарощуванню пропозиції продуктів харчування м'ясного походження і задоволенню потреб населення із середнім та низьким рівнем доходів. Свідченням цього є динамічне зростання виробництва яєць і м'яса птиці протягом останніх років, яке відбувається за рахунок інтенсивних факторів: росту продуктивності, зниження енергетичних і ресурсних витрат, поглибленню переробки і розширенню асортименту продукції. Разом з тим, надзвичайно суперечливою для вирішення залишається проблема забезпечення виробничого процесу належними кормами, а також визначення пріоритетності впливу окремих чинників на ефективний розвиток птахівничої галузі.

Аналіз останніх досліджень та постановка завдання

Дослідження зазначеної проблеми в умовах ринкової трансформації знайшли своє відображення у наукових працях Б.А. Мельника, І.І. Червена, Л.А. Євчука, А.І. Вертійчука, А.І. Потривасєва та інших учених. Проте, досить широке коло питань щодо чинників, які призводять до скорочення темпів розвитку виробництва продукції птахівництва, висвітлено ще недостатньо.

Метою дослідження є визначення передумов збільшення обсягів виробництва продукції птахівництва підприємствами Київської та Житомирської областей.

Об'єкт та методика досліджень

Об'єктом дослідження є процес виробництва та реалізації продукції птахівництва підприємствами Київської та Житомирської областей.

© О.П. Русак

* Науковий керівник – к.е.н., професор В.М. Микитюк

Методика досліджень. Дослідження ґрунтуються на застосуванні загальнонаукових методів (індукції і дедукції; узагальнення; системного аналізу явищ, що вивчаються) та використанні статистико-економічних методів (порівняння та спостереження, зведення, групування). За допомогою абстрактно-логічного методу були сформувані висновки та пропозиції щодо подальших досліджень.

Результати досліджень

Періодичні кризові явища в аграрному секторі економіки країни негативно позначилися на роботі підприємств, що постачають яйця і м'ясо птиці. Чимало птахопідприємств під дією негативних факторів не змогли уникнути зниження виробництва даної продукції. Проте, за останні роки, завдяки поліпшенню селекційно-племінної роботи, чіткому дотриманню технології та врахуванню вимог ринкової економіки, багатьом господарствам вдалося домогтися її приросту.

Птахопідприємства Київської та Житомирської областей нараховують близько 50 господарств, переважна частина яких спеціалізується на вирощуванні курей. За проведеними нами дослідженнями, із 50 господарств лише 10 займається розведенням гусей, 3 підприємства утримують качок. Згідно з статистичними даними за 2007 р., у даному регіоні, зокрема у Київській області, існує два підприємства, що вирощують індиків: ВАТ «Березанське» (1126 гол.), ВАТ «Племптахорадгосп «Броварський» (44201 гол.). Вищезазначене свідчить про вузьку спеціалізацію галузі птахівництва на даних підприємствах, що є негативним чинником і створює ризики скорочення виробництва в разі несприятливих зовнішніх умов.

Виробництво продукції птахівництва визначається, передусім, наявністю поголів'я птиці у господарствах. Дані табл. 1 свідчать, що у 2007 р. невеликі за розмірами птахоферми в сукупності не перевищували 34 % від загальної кількості господарств даного регіону. Разом з цим 38 % становлять великі підприємства, де утримується більше 100 тис. гол. птиці, 28 % – середні господарства. Через це стає зрозумілим, що переважна частина птахівничих господарств даного регіону – середні за розмірами та великі промислові птахопідприємства.

Таблиця 1. Розподіл птахопідприємств Київської та Житомирської областей за розміром поголів'я птиці, 2007 р.

Поголів'я птиці, тис. гол.	Кількість підприємств	Структура до загальної кількості, %
До 1	7	14
Від 1 до 10	14	28
Від 10 до 100	10	20
Більше 100	19	38
Разом	50	100

*Розраховано за даними Держкомстату, Головного управління статистики Житомирської області та результатами власних досліджень.

В умовах ринкової економіки сталий розвиток птахівничих підприємств залежить від рівня реалізації своєї продукції з метою забезпечення нагромадження капіталу і проведення розширеного відтворення виробництва. Використовуючи один із основних економічних показників – рівень рентабельності, проведемо статистичне групування у птахівничих господарствах з метою виявлення важливих передумов збільшення виробництва їх продукції.

Проведене дослідження показує, що із 50 господарств зазначеного регіону, лише 31 підприємство, яке спеціалізується на виробництві м'яса птиці, та 23 – на виробництві яєць, працюють рентабельно (табл. 2, 3). Високий рівень реалізації на забій птиці живою вагою забезпечують господарства, які не мають власної переробної бази. У таких підприємствах, як видно з табл. 2, одночасно із збільшенням обсягів реалізації даного виду продукції прослідковується тенденція до підвищення рівня рентабельності (табл. 2). Разом з тим, підприємства з високим рівнем рентабельності у 2007 р. реалізували найменшу кількість птиці у живій вазі – 4,0 тис. ц. У таких господарствах переважна частина продукції реалізується на ринок після певного процесу переробки. До даної категорії входять підприємства, де найвищий рівень рентабельності сягає 58,8 %, найнижчий – 1 %. Серед них найбільш відомі – ЗАТ «Комплекс Агромарс», СТОВ «Руб Роз Агрокол ЛТД», ФГ «Журавушка» та інші.

Таблиця 2. Групування птахопідприємств регіону за рівнем рентабельності вирощування птиці на м'ясо, 2007 р.

Показник	Групи підприємств за рівнем рентабельності, %			Усередньому
	До -40	Від -39,9 до 0	Понад 0	
Кількість господарств у групі, од.	14	11	6	—
Реалізовано продукції у живій вазі, тис. ц	33,9	56,7	4,0	—
Реалізовано з розрахунку на 1 господарство, ц	2421,7	5151,4	671,3	265,9
Виробничі витрати на 1 ц продукції, грн	1003,0	442,0	414,0	43,4
Витрати кормів на 1000 гол. птиці, ц корм. од.	257,9	534,4	407,8	348,7
Ціна реалізації 1 ц продукції, грн	522,0	461,0	693,0	493
Рівень рентабельності (збитковості), %	-64,8	-6,4	50,2	-41,7

*Розраховано за даними Держкомстату, Головного управління статистики Житомирської області та результатами власних досліджень.

За 2007 рік негативний результат від реалізації птиці на м'ясо досяг більш як 40 % рівня збитковості. Таку тенденцію спричинили ряд факторів, серед яких вагоме місце займає розмір виробничих витрат на 1 ц продукції. Як видно із табл. 2, найбільша частка таких витрат (1003 грн/ц) у господарствах з найвищим рівнем збитковості: ЗАТ ТОВ «Білоцерківська птахофабрика», СТОВ «Птахівник», СТОВ «Старосолотвинське» та інші. Разом з тим, найбільшими є витрати кормів у господарствах, які мають тенденцію до зменшення рівня збитковості, або ж у прибуткових підприємствах.

Із господарств, які зорієнтовані на виробництво яєць, рентабельними виявилися 11 підприємств із 23, серед яких агрофірма «Березанська», СТОВ «Старосолотвинське», СТОВ «Руб Роз Агрокол ЛТД», ЗАТ «Комплекс Агромарс» та інші. Характерно, що збільшення обсягів реалізації сприяє збільшенню рівня рентабельності. Однак, значні витрати кормів (2028,2 ц корм. од. на утримання 1000 голів курей-несучок), велика частка виробничих витрат (298,8 грн на виробництво яєць) та майже незмінна ціна реалізації даної продукції негативно впливають на підвищення рівня рентабельності підприємств (табл. 3).

Таблиця 3. Групування птахопідприємств регіону за рівнем рентабельності виробництва яєць, 2007 р.

Показник	Групи підприємств за рівнем рентабельності, %			У середньому
	До -20	Від -19,9 до 0	Понад 0	
Кількість господарств у групі, од.	6	6	11	—
Реалізовано продукції, млн шт.	6,2	447,0	838,0	—
Реалізовано в розрахунку на 1 господарство, млн шт.	1,0	74,5	76,2	56,4
Виробничі витрати на виробництво 1000 шт. яєць, грн	473,1	298,8	277,1	284,8
Витрати кормів на 1000 шт. курей-несучок, ц корм. од.	842,5	2028,2	1783,4	1256,4
Ціна реалізації 1000 штук яєць, грн	215,7	265,5	398,6	351,7
Рівень рентабельності (збитковості), %	-59,0	-13,0	29,6	14,2

*Розраховано за даними Держкомстату, Головного управління статистики Житомирської області та результатами власних досліджень.

Серед багатьох причин наявності великої кількості збиткових господарств у галузі птахівництва ключового значення набула проблема забезпечення повноцінними комбікормами. Враховуючи скорочення виробництва комбікормів та завищену ціну на них, велика кількість власників птиці використовує власноруч приготовлені кормосуміші з дорогих компонентів. Додавання так званих преміксів дозволяє підвищити ефективність використання наявної

кормової бази, збагатити її мікроелементами, білками та вітамінами, що впливають на продуктивність птиці. На жаль, згадану продукцію виробляють переважно за кордоном, і надходить вона до споживача не дуже швидко. Особливість преміксів полягає в тому, що вже на наступний день після виготовлення вони починають поступово втрачати свої корисні якості, а через три місяці їх ефективність стає меншою на 10–15 % [1, С. 105].

Зважаючи на це, більшість виробників продукції птахівництва формують власне кормовиробництво. Доволі часто такі підприємства, спираючись на попередній досвід, не схильні до співробітництва з комбикормовими заводами, оскільки вважають їх низькоефективними. Підтвердженням цьому є результати аналізу діяльності підприємств з виробництва продукції птахівництва Київської та Житомирської областей. Керуючись положеннями чинного законодавства, дані господарства були розподілені на великі і малі. Дані табл. 4 свідчать про те, що за період 2005–2007 рр. кількість малих птахопідприємств, які займаються виробництвом зернових, із кожним роком збільшується. Як наслідок, все більшими стають обсяги виробництва зернових з одночасним збільшенням використання власної кормової бази.

Таблиця 4. Обсяги виробництва зернових у підприємствах, що виробляють продукцію птахівництва

Показник	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2007 р. у % до 2005 р.
Великі птахопідприємства				
Кількість підприємств, од.	17	17	17	–
Вироблено продукції, тис. ц	1724,8	1418,0	1130,6	65,5
Використано на 1000 гол. птиці зерна власного виробництва, ц	125,1	104,0	43,8	35,0
Реалізовано продукції, тис. ц	1,0	1,9	52,8	у 53 р. більше
Ціна реалізації 1 ц зернових, грн	30,5	52,8	82,3	у 2,7 р. більше
Прибуток від реалізації продукції, тис. грн	2,5	1,6	14,4	у 5,8 р. більше
Малі птахопідприємства				
Кількість підприємств, од.	5	8	10	–
Вироблено продукції, тис. ц	14,6	25,1	196,9	у 13,5 р. більше
Використано на 1000 гол. птиці зерна власного виробництва, ц	1583,2	2385,9	57045,0	36,0
Реалізовано продукції, тис. ц	2,1	2,8	139,9	у 66,7 р. більше
Ціна реалізації 1 ц зернових, грн	43,3	47,7	75,4	174,3
Прибуток від реалізації продукції, грн	544,3	769,9	993,1	182,5

*Розраховано за даними Держкомстату та Головного управління статистики Житомирської області.

Чисельність великих господарств даного виду діяльності залишається без змін. У 2007 р. ними було вироблено на 36,6 % більше зернових, порівняно із 2005 р. Однак, використання власного зерна даними підприємствами з кожним роком зменшується з одночасним збільшенням обсягів їх реалізації. Особливо помітним є високий рівень реалізації у 2007 р. (52,8 ц), що пов'язано зі значним збільшенням ціни на даний вид продукції.

Проте, таке явище не дає гарантії, що такі господарства виробляють та застосовують якісні корми. Здебільшого, господарства у процесі відгодування птиці комбікорми не використовують, а замінюють їх простими кормосумішами, в яких не дотримано потрібного складу калорій, мінералів тощо. Крім того, такі суміші часто стають причиною багатьох хвороб, які призводять до зменшення продуктивності птиці. У той же час, відсутність обігових коштів не дає змоги їм закуповувати повноцінні комбікорми у спеціалізованих заводів [1, С. 106]. Все це здебільшого стримує процес розвитку галузі птахівництва.

Висновки

Ефективна робота птахівництва залежить від суміжних галузей, які працюють на неї, і, в першу чергу, комбікормової промисловості. Для цього необхідне залучення значних інвестицій для відродження вітчизняного комбікормового виробництва, формування гнучкої кредитної політики на всіх етапах сільськогосподарського виробництва та достатнього протекціонізму держави щодо підтримки галузі птахівництва і комбікормового виробництва. З іншої сторони, виявлені залежності дозволяють сформулювати думку про посилення розвитку власного кормовиробництва для великих виробників. Для дрібних виробників – оптимальним є інтегрування з виробниками комбікормів або їх постачальниками, а також перегляд власної структури виробництва на користь більш ефективних.

Перспективи подальших досліджень зосереджені на виявленні резервів підвищення ефективності виробництва продукції птахівництва, оскільки сучасний розвиток птахівничої галузі потребує невідкладного впровадження нової системи господарювання.

Література

1. Мельник Б.А. Економіка, організація та стратегія розвитку промислового птахівництва в Україні: моногр./ Б.А. Мельник. – К.: Поліграфінко, 2006. – 219 с.
2. Забезпечення конкурентоспроможності і економічного зростання регіонального АПК: моногр./ за ред. І.І. Червена, Л.А. Євчука. – Миколаїв: МДАУ, 2005. – 440 с.

-
-
3. Вертійчук А.І. Стан птахівництва в Україні/ А.І. Вертійчук// Ефективне птахівництво. – 2008. – № 11. – С. 4–5.
 4. Перспектива увеличения производства птицеводческой продукции// Агроперспектива. – 2004. – № 6. – С. 39–41.
 5. Мельник Б.А. Повноцінні комбікорми – основа розвитку інтенсивного птахівництва/ Б.А. Мельник, А.І. Потривась// Таврійський науковий вісник. – 2005. – Вип. 37. – С. 128–132.
-
-